

MIN SPANING
EFTER FAR

Ola Jämtin

PROLOG

April 1933 Tidig vårmorgon i Stockholm

Bror, som sedan en tid bott hos sin syster Märta på Sigtunagatan i Vasastan hade ledigt från arbetet vid AK (Arbetslöshetskommissionen). Han skulle bege sig till södra förorterna för att hinna med så mycket som möjligt under fredag till söndag. Han hade legat vaken till sent, inte kunnat koppla bort tankarna på planerna för dagen.

En ryggsäck med verktyg och arbetskläder hade han packat ner kvällen innan. I köket hämtade han svagdricka lunchmat och bröd samt kaffe i en termos.

Nere på gården tog han sin cykel och bar den genom gathuset ut på gatan. Tittade upp utmed husväggarna en sista gång innan han skulle bege sig söder ut, till sin och Evas småstugedom i Tallkrogen. »Femkamparen 5« var namnet som kommunen givit tomten.

Ute gatan stannade han upp lite, lyssnade på fåglarna som redan var igång med sina drillar, flaxade mellan trädens grenar och marken för att hinna plocka upp allt matnyttigt som folk slängt under natten. Sedan flera veckor kunde stockholmarna njuta av koltrastarnas svärmiska lockrop som ekade så fint mellan husen.

Det hade hänt mycket i Brors liv under de senaste åren. Som så många andra hade han nyligen tvingats gå från ett spännande arbete till arbetslöshet. Han kunde också utan att han själv förstod hur det gått till, se sin framtid nära tillsammans med Eva – kamraten från folkdansens.

I världen utanför Sverige hade det länge varit mycket oro-

ligt. Bror och hans vänner pratade ofta om hur de skulle tolka och förstå allt de får veta. I Tyskland hade nazister valts in i landets regering. Vilka var de egentligen? Hur kommer allt som sker att påverka Sveriges och världens ekonomier?

Den här dagen var det dock något annat som stod i centrum för Eva och Bror. Idag skulle de börja bryta marken och inleda bygget av sitt gemensamma Egna Hem i Tallkrogen, Eva hade också fått ledigt från sitt arbete i en skobutik på Götgatan och skulle komma cyklande från Skarpnäck där hon bodde hos sina föräldrar på Tyresövägen. De förstod att det gällde att komma igång med arbetet så snart tjälen gått ur marken. Huset måste bli klart före vintern, för att de ska kunna gifta sig och flytta in, och ihop! Bror skulle bli 28 år och Eva 25 år under 1933.

De förberedde nu för sitt nya liv i ett hastigt växande Stockholm. Det var samtidigt som om de flyttade ut på landet tänkte Bror där han cyklade söder ut på Nynäsvägen på sidorna ersattes husen och trottoarerna av skogsbackar och ängar. Snart kunde han även se hagar med betande kor, får och en och annan häst.

Han log för sig själv då han kom på sig med att minnas kor och får, de speciella tunga höhässjorna på åkrarna i Hällnäs, där han hade fått vara med under nästan ett år medan det var svårt med mat i Stockholm. Korna i Norrland var vita utan horn, i Stockholmstrakten var de bruna med större breda horn.

I en seg uppförsbacke, passerade han först en rad nya tvåplanshus med fyra lägenheter i varje hus. Hur stora kunde lägenheterna vara undrade Bror och jämförde med den villa som han och Eva valt att bygga på mark som fram till nu varit Mossens gårds ängar och åkrar. De skulle bygga sin villa med två våningar för tre rum och kök och hel källarvåning, med garage. Evas pappa, Joel hade tyckt att de kunde nöja sig med ett något mindre hus.

Senare samma dag i Tallkrogen

Bror rätade på ryggen och satte ner spaden hårt i leran, som han var sysselsatt med att lasta i en skottkärra. Han torkade svett ur pannan med baksidan av högerhanden, och log mot Eva som plockade stenar i en hink.

Vi har tur med vårvädret i alla fall. Nästan för mycket tur och värme, pustade Bror, och gick fram till Eva tog henne runt midjan och snurrade skrattande runt i några danssteg.

- Var ska vi ställa verktygsboden, där vi ska ha verktyg och jag ska kunna sova över då jag längre fram ska kunna ha fulla arbetsdagar här, funderade Bror och tittade på Eva.

De kom överens om ett plant ställe nära en bergknalle som stack upp ur lerakern, på baksidan av den utstakade grunden för huset.

- Det var en fin överraskning att vi får låna sån't, la Bror till.

Förra veckan hade de besökt Patent- och Registreringsverket. På avdelningen för namnbyten hade de fått hjälp att slå i

olika listor med förslag på stavelser som kunde forma nya och lediga namn.

Med folkdansvänner hade de besökt Jämtland och det hade blivit som en tidig bröllopsresa. »Jämt-« blev alltså stavelsen som skulle inleda deras nya namn, och »in« – i något nytt skulle de ju bege sig, tyckte Bror med ett stort leende. Han passade på att byta sitt tilltalsnamn till Henning.

Så var det gjort och beslutat, en ny identitet. 1933 kunde livet börja på nytt!

Min spaning börjar dock 13 år tidigare med Brors resa tillbaka till Stockholm. Jag försöker visa möjliga upplevelser och erfarenheter, som hjälpt honom komma fram till beslutet att fria till Eva och att tillsammans med henne bygga deras gemensamma hus.

KAPITEL 1

1920

Resan tillbaka till Stockholm

Det slog lätt i skenskarvar och växlar. Tåget på rälsen tog passagerare och gods söderöver från Norrland. Sensommarblommornas färger blandades hastigt mot den mörka skogen. De första timmarna av resan är det mest skog. Tåget for fram i skogskanten. Skogen på ena sidan, medan Bror på den andra sidan såg åkermark liksom i ett band bölja fram utmed en stor älv. Då tåget närmade sig byar ljöd signalerna vid övergångsställena där bommar fälldes ner.

Familjen i Lillsandsjön hade firat honom på hans 15:e födelsedag.

Tåget hade avgått kl 17.15 den här torsdagen från Hällnäs. Resan skulle ta mer än fjorton timmar innan han kom fram till Stockholm. Det riste och slängde i vagnarna då de krängde i kurvorna. Längst fram bolmade loket ut rök från ångpannorna.

Då och då ljöd en lång signal, tåget närmade sig samhällen med vägkorsningar. I ett ställ av trä och blankputsad metall stod en vattenkaraff med glas. Glasen klingade ibland till, då tåget drog fram över rälskarvarna.

Bror satt tryckt mot rutan. Försökte räkna hus och byar han såg då tåget dundrade över små eller stora broar, och då det passerade vägar där bommar hade fällts ner. Ljuden från stoppsignalerna, svischade förbi! Han hann inte räkna – tåget drog snabbt vidare genom de stora skogarna. Han kom snart av sig med att räkna. Det hände så mycket både utanför och inne i tågvaغن. Folk och gods på stationerna. En stor trälåda med

breda spjälor och en öppning i kortsidan stängd med en kraftig bom. Genom spjälorna hann han se att där fanns en stor gris. Hade den kanske redan rest och väntade nu på att bli hämtad från stationen av en bonde med stadig hästkärra. Kanske skulle den lastas in i en godsvagn för resa till ett nytt svinstall någonstans.

Nya passagerare kom in i vagnen och sökte sina platser. Han skrämdes nästan av folks iver då de ville hitta sina platser. De såg honom inte.

Bror stirrade ut genom fönstret och kände att han höll hårt i den breda styva läderremmen som satt fast i fönstret. Han räknade hålen, som var synliga i remmen då fönstret var fullt uppdraget. Ska han våga dra i remmen och släppa ner den för att på det sättet öppna fönstret vid nästa station och titta ut? Vågade han pröva att dricka vattnet ur den fina karaffen? – den var säkert tung att lyfta ur sin ställning. Han var rädd att tappa den.

Pojken som företog sin andra ensamma långa tågresa, resan tillbaka till Stockholm, hade mycket att tänka på. Dels alla minnen från det gångna året, men framför allt, alla tankar på hur livet ska bli då han kommer »hem« igen. Vem var han? Femtonåringen som hade varit nästan ett år hos bönder i Hällnäs trakten. Hans namn var Bror Andersson.

Det hade varit storkrig i världen under flera år. Mat och arbete fanns inte tillräckligt i Stockholm. På landet klarade sig folk bättre.

Bror hade fått komma till byn i Västerbotten, för att »*äta upp sig*«... som tjänstemannen från kommunen i Stockholm uttryckte det då han meddelade beslutet om bidrag till resa och vistelse hos snälla människor i Norrland. Han skulle också komma undan det stora hotet, Spanska Sjukan, som årligen tog flera hundra människors liv i Stockholm.